

GENT -ZEESCHIPSTRAAT

2017H163
Archeologienota met beperkte
samenstelling
Verslag van resultaten

Ruben
Pieter

Vergauwe
Laloo

Project:

Gent Zeeschipstraat

Opdrachtgever:

Lummerzheim en Co NV
Tragel 60
9308 Hofstade
BTW BE0401.077.083

Uitvoerder:

GHENT ARCHAEOLOGICAL TEAM bvba (GATE)
Pieter LALOO, RUBEN VERGAUWE

© 2017 - GHENT ARCHAEOLOGICAL TEAM bvba

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd of aangepast worden, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt worden onder enige vorm of wijze ook, elektronisch, mechanisch, door fotokopie, zonder toestemming van Ghent Archaeological Team bvba.

Inhoudstafel

Colofon	i
Inhoudsopgave	ii
Inleiding	iii

Inhoud

Inleiding	iii
DEEL 2: Verslag van resultaten	1
1. Bureauonderzoek.....	1
1.1 Beschrijvend gedeelte	1
1.1.1 Administratieve gegevens	1
1.1.2 Archeologische voorkennis	4
1.1.3 De onderzoeksopdracht	4
1.1.4 Beschrijving werkwijze en strategie van het vooronderzoek	6
1.2 Assessment	7
1.2.1 Historisch-landschappelijke situering	7
1.2.2 Interpretatie en datering onderzoeksgebied	10
1.2.3 Inschatting potentieel tot kennisvermeerdering	11
1.2.4 Kader exploitatie potentieel tot kennisvermeerdering	11
1.2.5 Samenvatting	12
2. Bibliografie	13
3. Bijlage	14
3.1 Figurenlijst.....	14

Inleiding

De initiatiefnemer wenst binnen het projectgebied een stedenbouwkundige vergunning aan te vragen voor het bouwen van een garage en een geasfalteerde parking.

De oppervlakte van de geplande ingrepen (gebouwen) bedraagt in totaal ca. 1 ha. Hiermee worden de drempelwaarden opgenomen in het Onroerenderfgoeddecreet voor wat betreft de oppervlakte aan geplande bodemingrepen overschreden en is de opmaak van een archeologienota noodzakelijk.

Conform het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2016 dient omwille van die reden een archeologisch vooronderzoek te worden uitgevoerd dat resulteert in de opmaak van een archeologienota. GATE werd door de initiatiefnemer aangesteld om deze archeologienota op te maken.

Elke archeologienota, steeds opgebouwd uit twee delen, vormt de eindfase van een traject van archeologisch vooronderzoek, inclusief assessment, en wordt ter bekrachtiging ingediend bij het agentschap Onroerend Erfgoed. De doelstellingen van een archeologienota zijn een overzicht te bieden van de resultaten van de uitgevoerde onderzoekshandelingen binnen dit traject en een inschatting te geven van de waarde van het aangetroffen archeologisch erfgoed, inclusief een wijze voor de omgang daarmee. Het Verslag van Resultaten, dat in onderhavige tekst uit de doeken wordt gedaan, beschrijft het uitgevoerde vooronderzoek, en biedt inzicht in de uitvoeringswijze en resultaten van het onderzoek en in het wetenschappelijk potentieel en de betekenis van de archeologische waarden.

Sinds begin 2017 is het mogelijk om een '*archeologienota met beperkte samenstelling*' op te maken. Deze mogelijkheid is van toepassing indien met één doorslaggevend argument met betrekking tot de landschappelijke ligging, de historische beschrijving of eerder uitgevoerd archeologisch onderzoek, kan aangetoond worden dat geen verdere maatregelen nodig zijn omdat geen archeologisch erfgoed (meer) aanwezig is, de geplande bodemingrepen nooit impact hebben op het eventueel aanwezig archeologisch erfgoed of een archeologisch onderzoek op de betrokken terreinen in kwestie nooit zal leiden tot kenniswinst. Deze situatie is van toepassing op dit project en zal verderop in dit deel beargumenteerd worden.

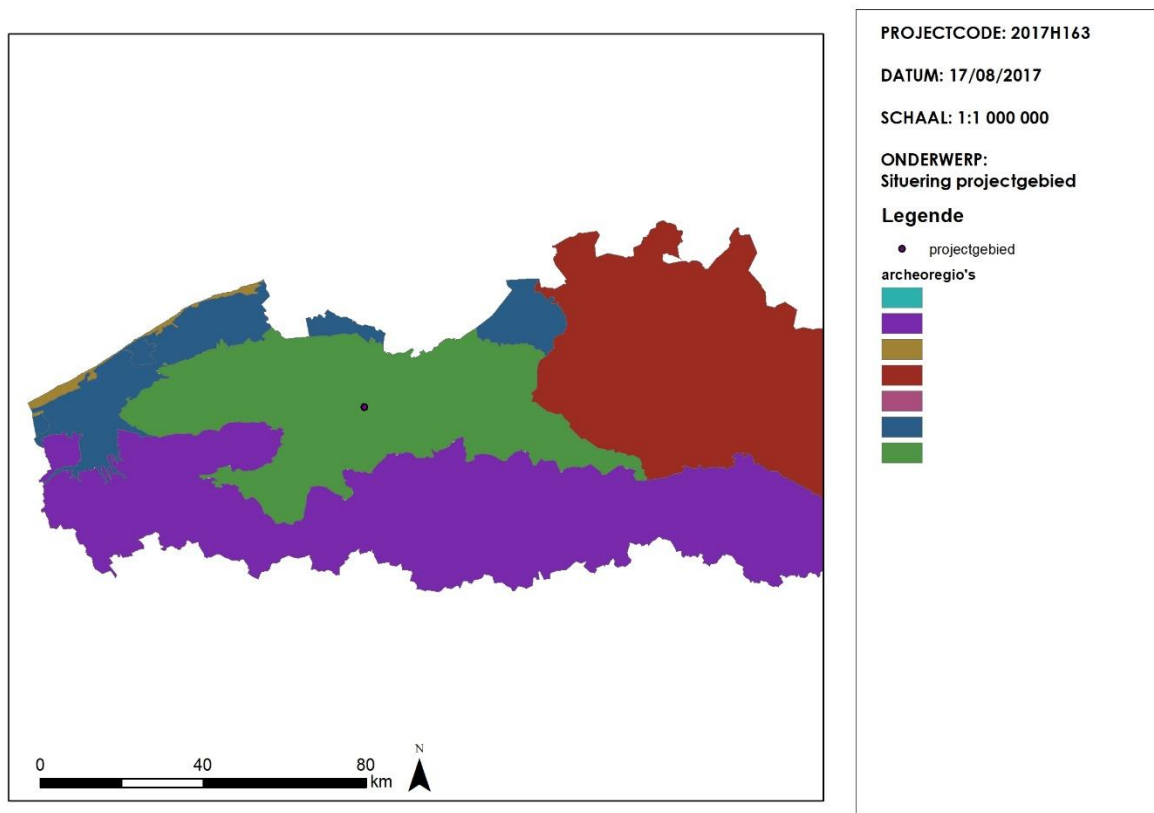
DEEL 2: Verslag van resultaten

1. Bureauonderzoek

1.1 Beschrijvend gedeelte

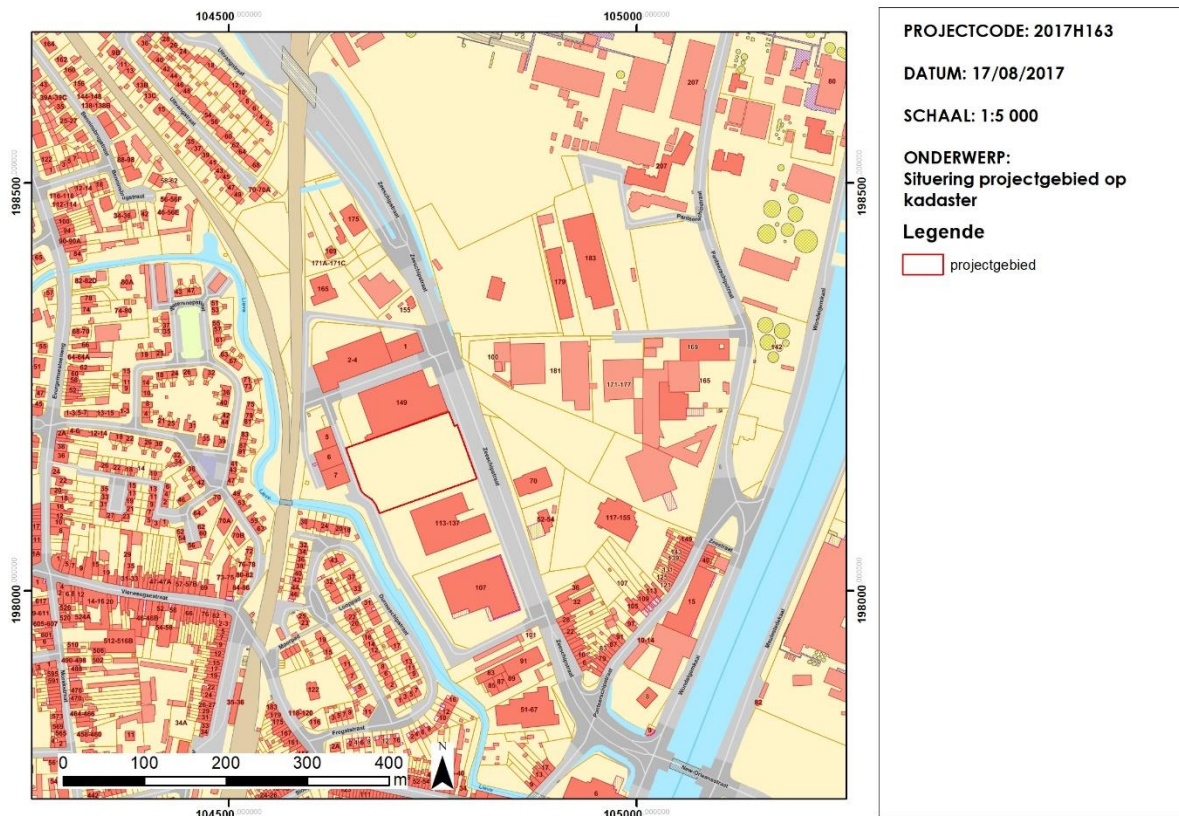
1.1.1 Administratieve gegevens

Projectcode van het vooronderzoek	2017H163										
Eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan	-										
Naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog	Pieter Laloo, OE/ERK/Archeoloog/2015/00074										
Bounding box:	<table><tr><td>x_1</td><td>y_1</td></tr><tr><td>104643,7</td><td>198219,5</td></tr><tr><td>104804,1</td><td>198219,5</td></tr><tr><td>104804,1</td><td>198095,4</td></tr><tr><td>104643,7</td><td>198095,4</td></tr></table>	x_1	y_1	104643,7	198219,5	104804,1	198219,5	104804,1	198095,4	104643,7	198095,4
x_1	y_1										
104643,7	198219,5										
104804,1	198219,5										
104804,1	198095,4										
104643,7	198095,4										
Begin- en einddatum van de uitvoering van het onderzoek	Het bureauonderzoek in functie van de archeologienota ging van start op 16 augustus en werd beëindigd op 18 augustus 2017.										
Relevante termen uit de thesauri bij de Inventaris Onroerend Erfgoed	Bureauonderzoek										
Overzichtsplan met afbakening van verstoorde zones.	Het terrein ligt momenteel braak na de afbraak (en deels ook sanering) van een vroegere fabriek op hetzelfde perceel.										

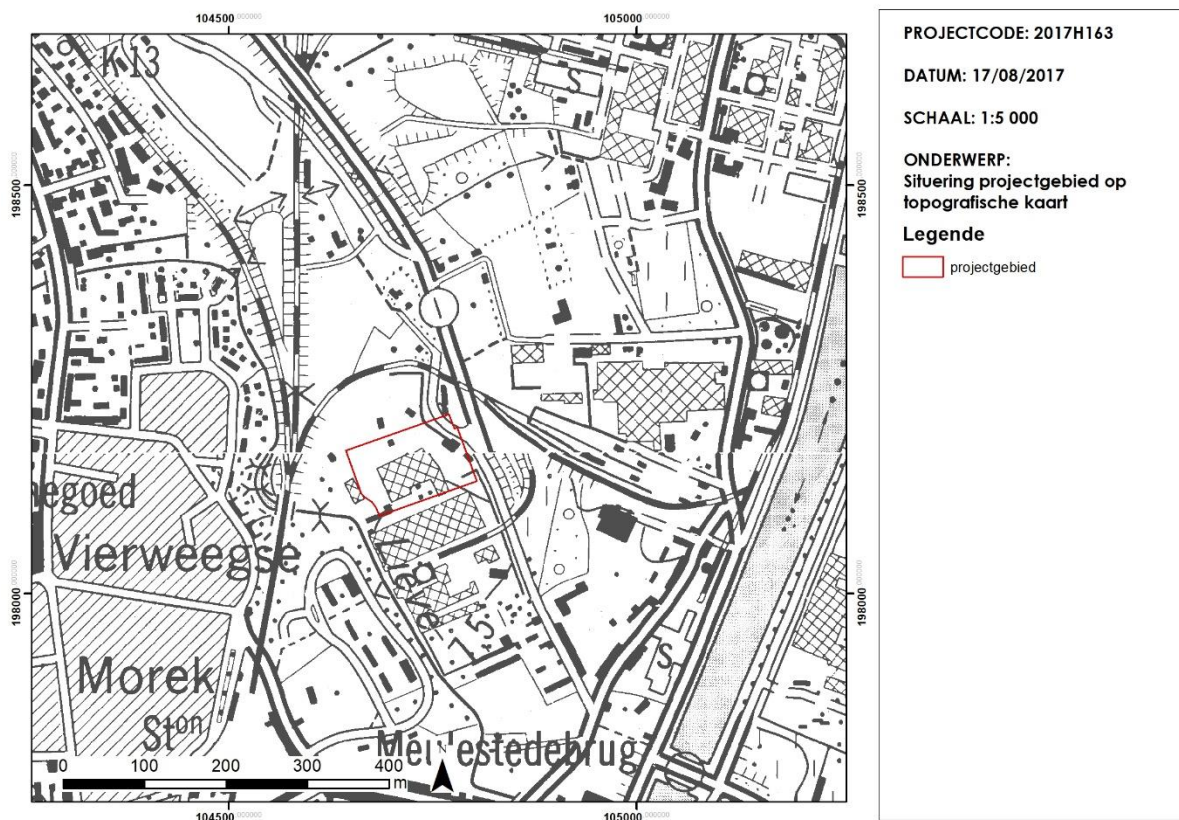

Figuur 1. Situering t.o.v. Vlaanderen – archeoregio's (© Geopunt).

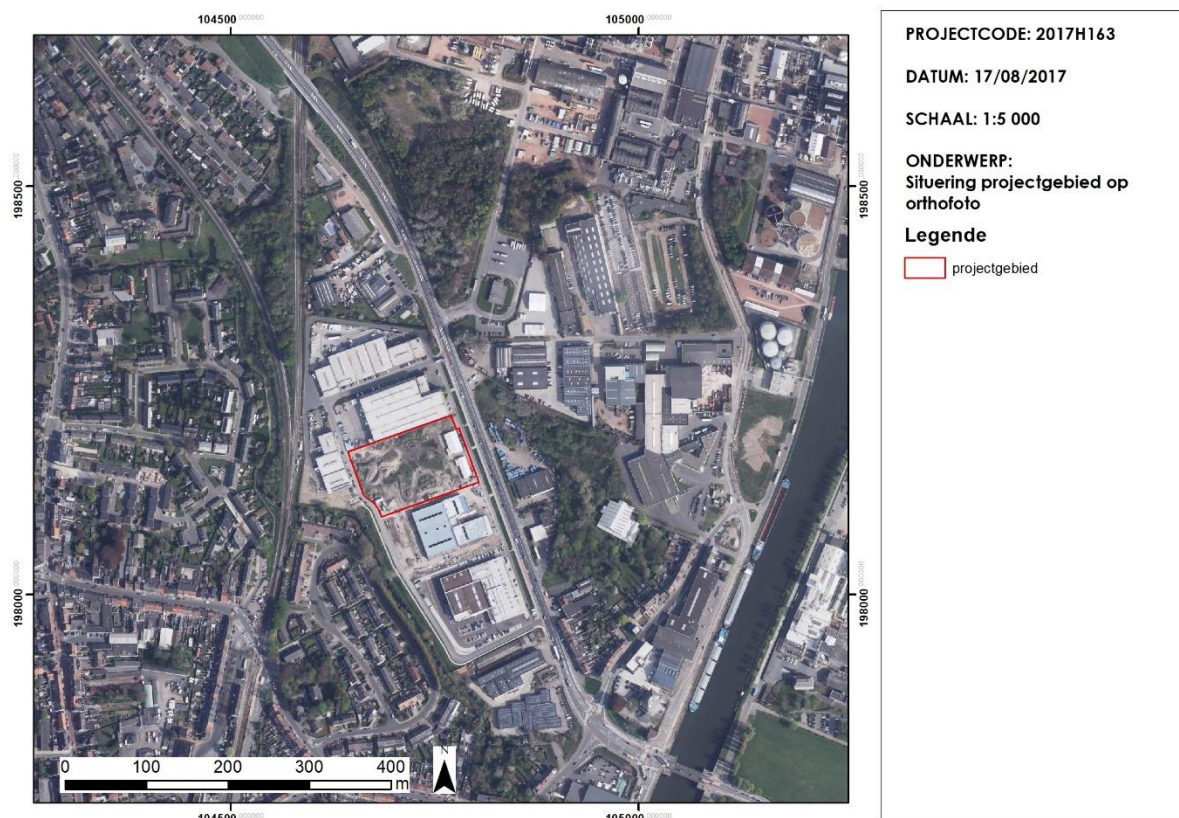
Het studiegebied bevindt zich te Wondelgem, deelgemeente van Gent. De percelen zijn kadastraal gekend als Gent, afdeling 13 (Gent), sectie S, perceel 412F3. Het projectgebied wordt aan oostelijke zijde begrensd door Zeeschipstraat en aan de westelijke zijde door het kanaal van de Lieve.

Figuur 2. Uitsnede van de kadasterkaart ter hoogte van het projectgebied (© Geopunt).

Figuur 3. Uitsnede topografische kaart (© NGI).

Figuur 4. Orthofoto uit 2016 van het projectgebied (© GDI Vlaanderen).

1.1.2 Archeologische voorkennis

Binnen het projectgebied zelf zijn archeologische vindplaatsen gekend in de Centraal Archeologische Inventaris (CAI).

1.1.3 De onderzoeksopdracht

1.1.3.1 Vraagstelling met betrekking tot het onderzochte gebied

Op basis van verscheidene parameters, zoals de nog aanwezige erfgoedwaarden, de landschapshistoriek, de topografie, het bodemgebruik, de vegetatie en de historische ingrepen, wordt een waardering van het archeologisch potentieel binnen het projectgebied opgesteld. Specifieke vraagstellingen met betrekking tot de projectzone zijn:

- Heeft het projectgebied archeologisch potentieel?
- Is er sprake van verstoring van dit potentieel? Zo ja, in welke mate kan deze eventuele vindplaatsen hebben aangetast?
- Wat zijn de geplande ingrepen in functie van de werkzaamheden?
- Zullen de werken eventuele vindplaatsen bedreigen?
- Welke aspecten verdienen aandacht bij een eventueel vervolgonderzoek?

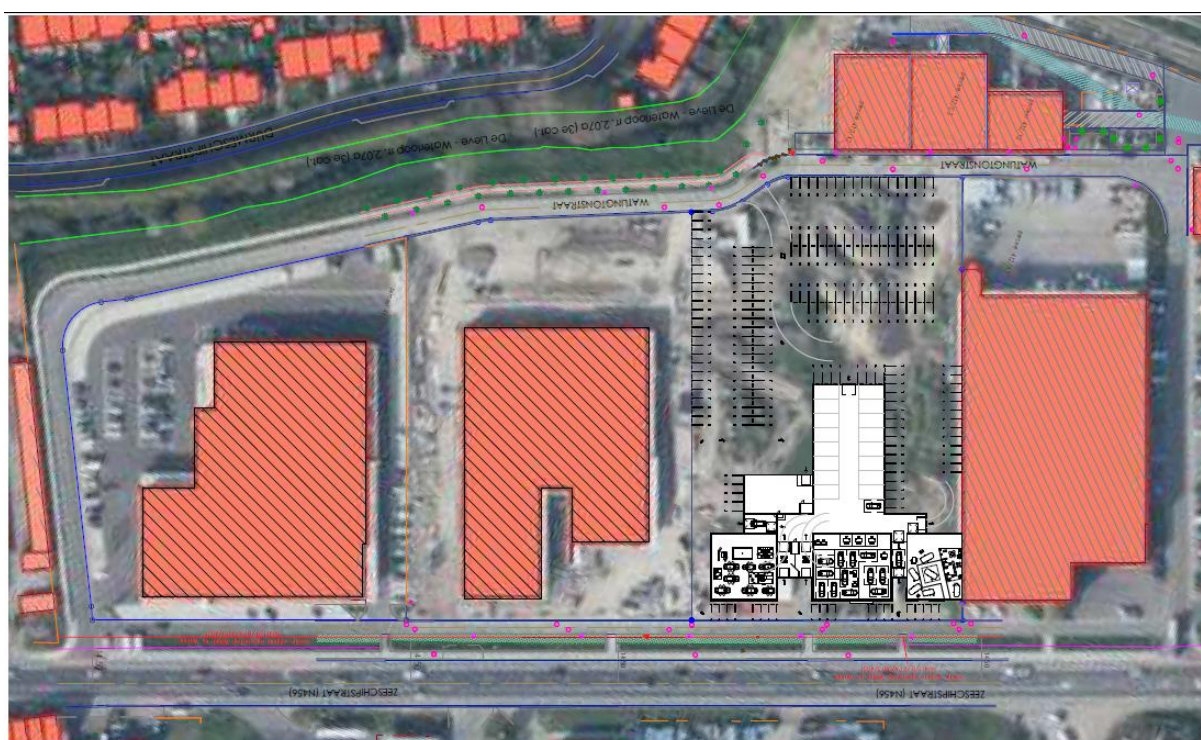
1.1.3.2 Randvoorwaarden

Niet van toepassing.

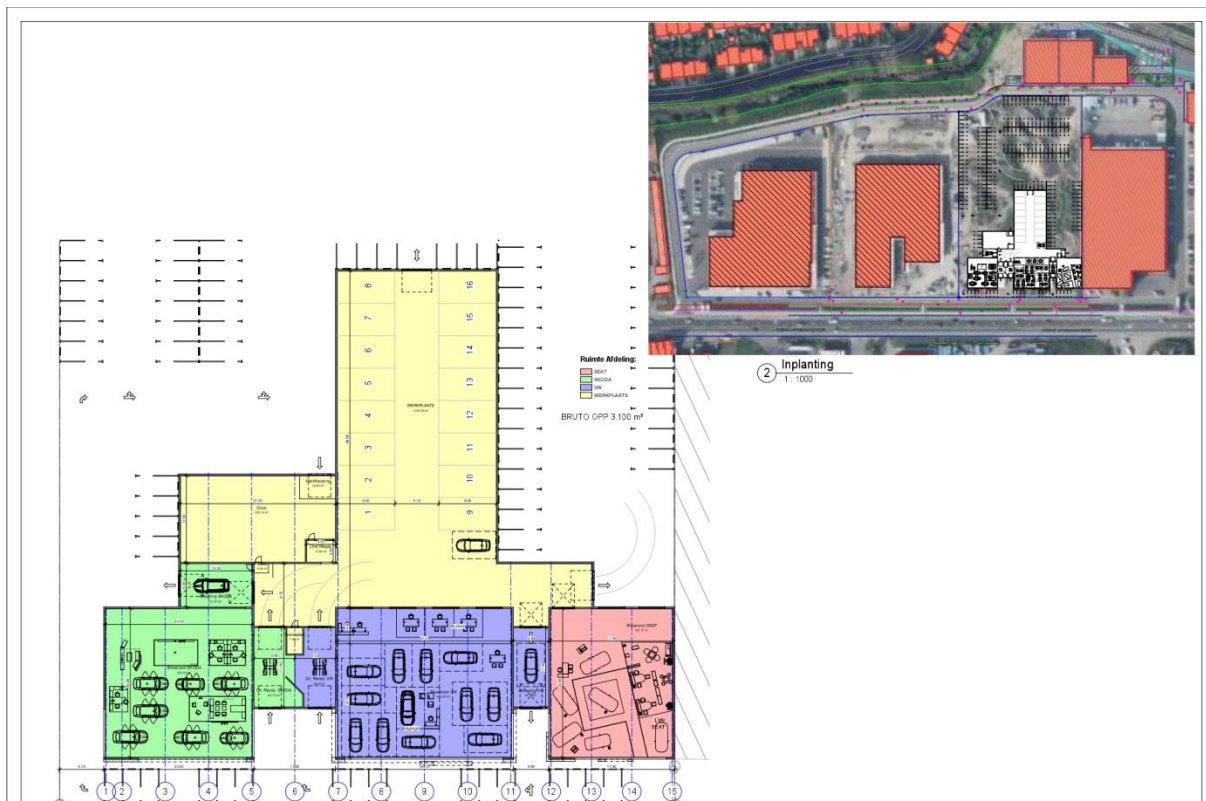
1.1.3.3 Beschrijving van de door de initiatiefnemer geplande werken en bodemingrepen, geïllustreerd met een overzichtplan en doorsneden

De initiatiefnemer plant de ontwikkeling van een bedrijventerrein langs de Zeeschipstraat. De geplande ingrepen die in deze archeologienota worden behandeld zijn een laatste fase in de ontwikkeling van het KMO-park langs de Zeeschipstraat. Het perceel dat in deze archeologienota wordt behandeld, is ca. 1.19 ha groot.

De geplande ingrepen omvatten de bouw van een garage met parking. Dit complex bestaat uit drie gebouwen met commerciële functie langs de oostelijke grens met de Zeeschipstraat. Achter deze verkoopszalen en burelen is een grote werkplaats gesitueerd. De **verkoopsruimtes** bestaan uit drie eenheden en hebben een oppervlakte van respectievelijk 545.11 m², 612.51 m² en 351.07 m². De achtergelegen **werkplaats** grenst aan alle verkoopsruimtes en heeft een voetafdruk van ongeveer 1482.79 m². De diepte van de geplande ingrepen bedragen voor de verkoopsruimtes en de achtergelegen werkplaats ongeveer. Gemiddeld 0.65 m (plaatselijk thv funderingsputten +/- 1m). Aangrenzend aan de achterkant van de werkplaats wordt een geasfalteerde parking aangelegd van ca. 7375 m².

Figuur 5. Situering van geplande ingrepen tov huidige situatie.

Figuur 6. Gedetailleerd overzicht van de geplande ingrepen.

1.1.4 Beschrijving werkwijze en strategie van het vooronderzoek

Deze werken beslaan een oppervlakte van ca. 1.1 ha, groter dan 3000 m², de drempelwaarde opgenomen in het onroerenderfgoeddecreet. Het projectgebied bevindt zich overigens noch in een vastgestelde archeologische zone noch in een beschermde archeologische site. Het valt ook niet binnen gebieden waar geen archeologische erfgoed meer te verwachten valt (GGA). Hierdoor moet een archeologienota worden opgesteld. GATE werd aangesteld om deze archeologienota op te maken. Het bureauonderzoek werd uitgevoerd onder leiding van een erkend archeoloog van GATE. Deze archeologienota betreft een nota met beperkte samenstelling.

Reden om over te gaan tot de opmaak van een archeologienota met beperkte samenstelling zit hoofdzakelijk in de recente gebruiksgeschiedenis van het perceel, namelijk als de locatie van een in 2005 afgebroken teerfabriek die het grootste deel van het huidige onderzoeksterrein bedekte. Bijkomstig is na de sloop van deze fabriek een zone, die deels binnen het projectgebied valt, reeds gesaneerd. Daarom wordt enkel de relevante data binnen het luik van de historisch-landschappelijke assessment besproken.

Om de gekende archeologische erfgoedwaarden van het projectgebied en de directe omgeving in kaart te brengen, wordt gebruik gemaakt van gegevens toegankelijk via het geoportaal (<https://geo.onroerenderfgoed.be/>), geopunt (www.geopunt.be) en de beschikbare literatuur.

Voor zover mogelijk worden onderzoeksgegevens geïntegreerd, geanalyseerd en gevisualiseerd binnen een GIS-omgeving.

1.2 Assessment

1.2.1 Historisch-landschappelijke situering

Gezien de context waarin geplande ingrepen zich situeren ligt de nadruk van deze historisch-landschappelijke situering op de recente ontwikkeling van het gebied. De oudere cartografische bronnen (voor 1950) worden hier summier besproken.

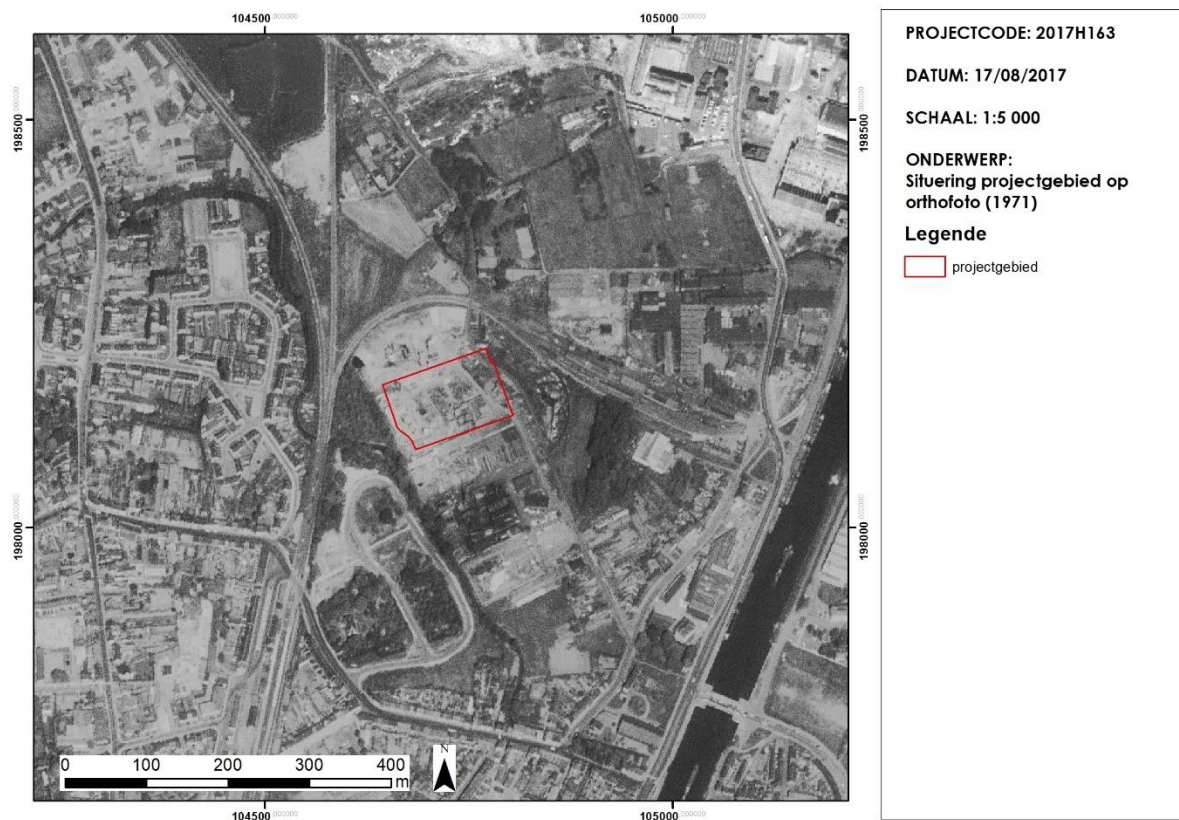
Voor 1950

De periode voor 1950, te beginnen bij het einde van de 18de en 19de eeuw, is gekenmerkt door een beperkte aanwezigheid van enige bebouwing of nederzettingssporen. Het projectgebied bevindt zich tussen het zeekanaal Gent-Terneuzen en de Lieve. Vanaf het einde van de 19de en begin van de 20ste eeuw neemt de bebouwing, meer bepaald de industriële infrastructuur sterk toe langs het kanaal. Dit bebouwing bestaat vooral uit industrie gelinkt aan scheepvaart langs de randen van het kanaal, infrastructuur zoals diverse spoorlijnen en diverse fabrieken langs de invalswegen richting de centra van Wondelgem en Evergem.

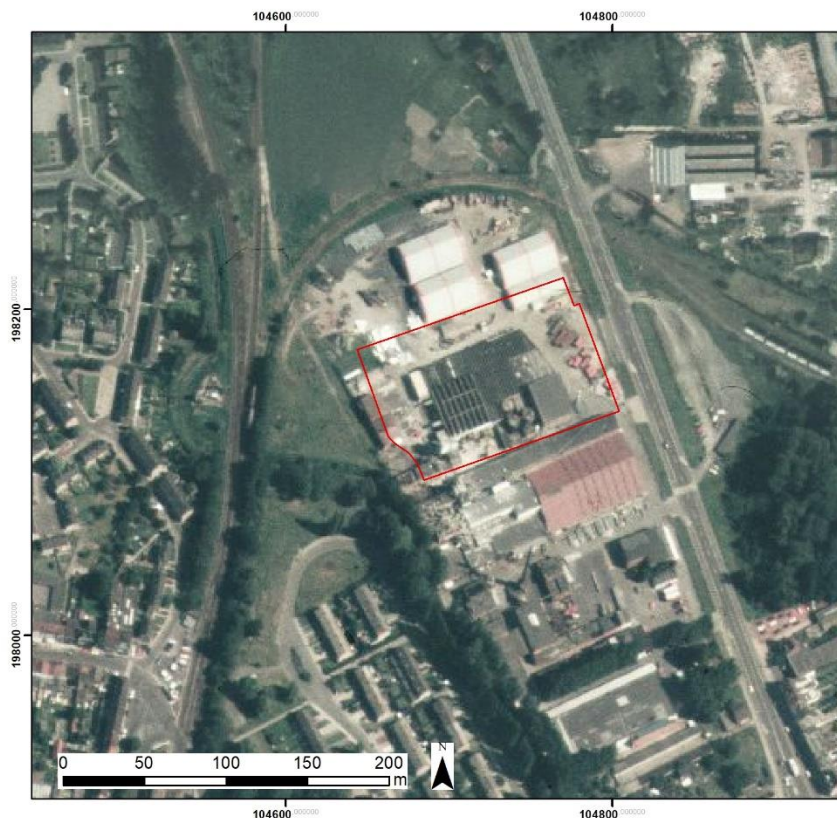
Na 1950

De industriële ontwikkeling van het gebied waarin het projectgebied gelegen is, gaat na 1950 verder. Ook de residentiële grenzen van Wondelgem breiden verder uit. De spoorlijn op grondgebied Wondelgem en de loop van de Lieve vormen de voornaamste grens tussen het residentiële centrum van Wondelgem ten westen en de industriële kanaalzone ten oosten, waarin het projectgebied gelegen is.

In de eerste decennia na 1950 kent het gebied een verdere ontwikkeling maar blijft het projectgebied zelf niet bebouwd. Dit verandert met de komst van de vestiging van een teerfabriek (*Lummerzheim & co*) op de locatie van het projectgebied. Deze fabriek, bestaande uit meerdere complexen en omringende terreinen blijft aanwezig op het projectgebied tot het gesloopt wordt in 2005. Hierna volgt de herontwikkeling van het gebied waarin het projectgebied ligt, waarin de geplande ingrepen die in deze archeologienota worden besproken kaderen.

Figuur 7. Landgebruik binnen het projectgebied ca. 1970 (orthofoto winteropname 1971, @ GDI Vlaanderen).

PROJECTCODE: 2017H163

DATUM: 17/08/2017

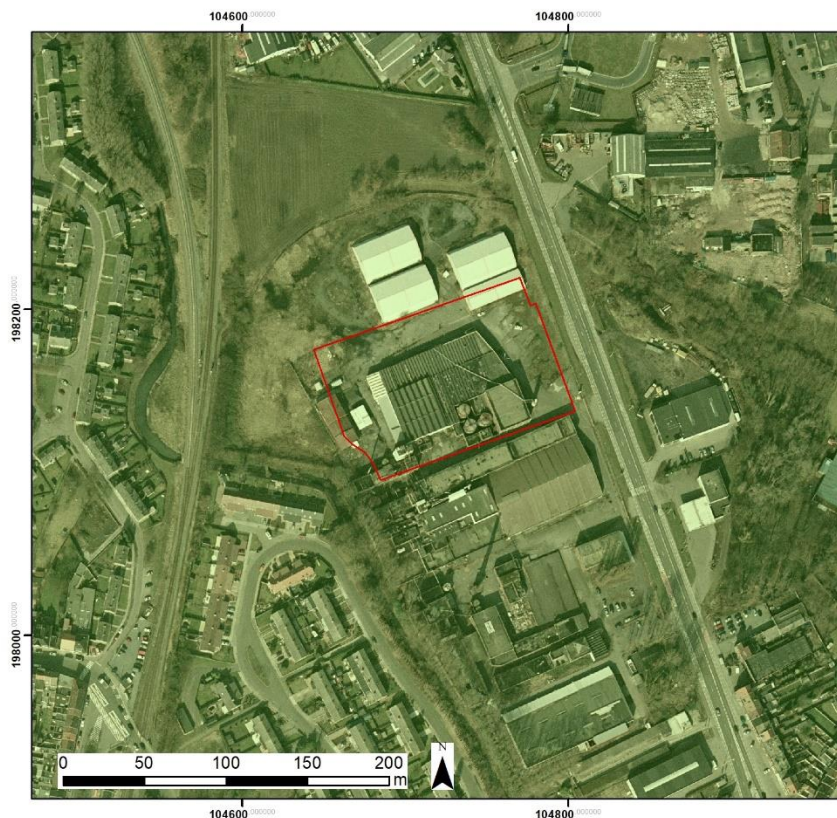
SCHAAL: 1:2 500

ONDERWERP:
Situering projectgebied op
orthofoto (1979-1991)

Legende

projectgebied

Figuur 8. Landgebruik binnen het projectgebied tussen ca. 1980 en 1990 (orthofoto

PROJECTCODE: 2017H163

DATUM: 17/08/2017

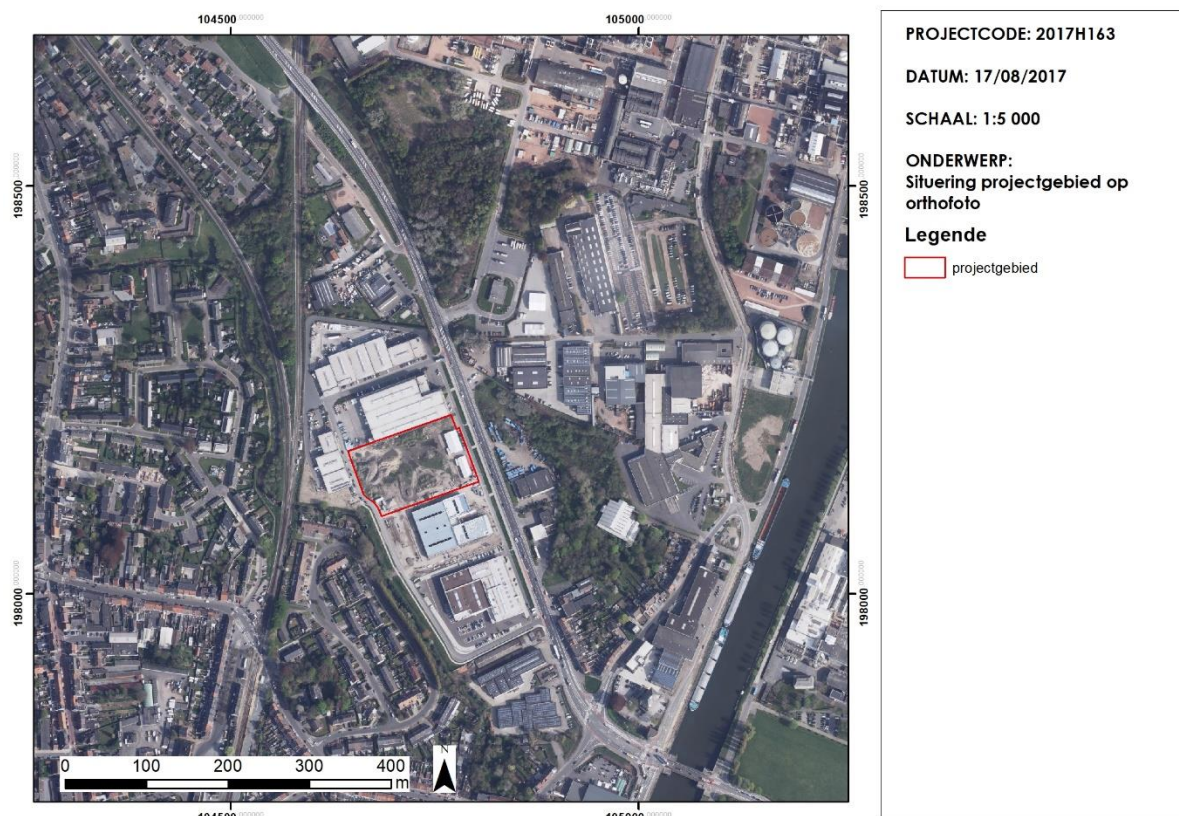
SCHAAL: 1:2 500

ONDERWERP:
Situering projectgebied op
orthofoto (2005-2007)

Legende

projectgebied

winteropname 1979-1991, @ GDI Vlaanderen)
Figuur 9. Landgebruik binnen het projectgebied tot 2005 (orthofoto winteropname
2005-2007, © GDI Vlaanderen).

Figuur 10. Huidige landgebruik binnen het projectgebied (orthofoto winteropname 2016, © GDI Vlaanderen).

1.2.2 Interpretatie en datering onderzoeksgebied

Het projectgebied valt binnen een zone die tot het midden van de 19de eeuw relatief weinig werd geëxploiteerd. Vanaf het einde van de 19de en vooral in de loop van de 20ste eeuw is een sterke ontwikkeling merkbaar in deze zone, in eerste plaats voortgestuwd door de industriële ontwikkeling rondom de Gentse haven en kanaalzone. In de loop van de 20ste eeuw is bijkomend merkbaar dat de residentiële ontwikkeling van het dorpscentrum van Wondelgem sterk toeneemt. Het projectgebied bevindt zich echter steeds in de industriële zone langs het kanaal, begrensd aan de westkant door de spoorlijn en de Lieve.

In de tweede helft van de 20ste eeuw wordt een industriële exploitatie gevestigd op het projectgebied, wat de constructie van een gebouwencomplex en inrichting van omliggende terreinen inhield. Deze functie van het projectgebied blijft ongewijzigd tot 2005 wanneer de aanwezige industrie verhuisd en het aanwezige gebouwencomplex wordt afgebroken. In kader van de afbraak werd een deel van het gebied waarop de vroegere fabriek stond gesaneerd. Op basis van informatie verschaft door de huidige initiatiefnemer is merkbaar dat de sanering (tot een diepte van ca. 1.5 m) zich ook op het huidige projectgebied situeerde, in de zuidoostelijke hoek (zie fig 11).

Binnen dit projectgebied moet dus rekening worden gehouden met een quasi vlakdekkende diepe verstoring, lokaal zelfs zeer diep. De belangrijkste verstoring is ongetwijfeld veroorzaakt door de bouw en aanwezigheid van het fabriekcomplex in de 2de helft van de 20ste eeuw tot 2005. De constructie van de fabriek zal een onvermijdelijke verstoring met zich mee hebben gebracht die vermoedelijk de eerste meter vanaf het oppervlak zal hebben verstoord of op

zijn minst zal hebben aangetast. Op basis van de diverse reeksen van orthofoto's is ook duidelijk te zien dat dit complex de meerderheid van het projectgebied beslaat.

Figuur 11. Situering van gesaneerde zone (geel) met aanduiding van perceelsgrenzen (zuidelijk perceel is gearceerd)

Ten slotte wordt nog vermeld dat op basis van de quartairgeologische- en bodemkaart van België kan worden afgeleid dat het projectgebied op landschappelijk vlak als een rurale context kan worden beschouwd. De omgeving van het projectgebied is opgebouwd uit dikke zandpakketten, afgezet door vlechtende rivieren in de loop van het Weichseliaan (De Moor, Van De Velde 1995). Op basis van de beschikbare karteringen zijn geen aanwijzingen voor afgedekte horizonten (van alluviale of colluviale oorsprong) die potentieel archeologische niveau's zou hebben afgedekt. Als gevolg moet het potentieel archeologisch niveau hier relatief ondiep worden verwacht, onder de antropogene top (ploeglaag en eventueel aanwezig B-horizont).

1.2.3 Inschatting potentieel tot kennisvermeerdering

Gezien de rurale context van het projectgebied zou het potentieel aanwezig archeologische niveau moeten verwacht worden onder de antropogene top in de bodem (m.a.w. de ploeglaag). Het is meer dan aanneembaar dat de constructie van het fabriekscomplex, met de daarvoor noodzakelijke bodemingrepen en verstoringen deze diepte reeds zullen hebben overschreden. De quasi vlakdekkende omvang van dit vroegere fabriekscomplex binnen het projectgebied en de daaropvolgende sanering in het zuidoostelijke deel van het projectgebied hebben eventueel aanwezig archeologisch erfgoed hoogstwaarschijnlijk verstoord en herleiden het potentieel tot kennisvermeerdering tot vrijwel volledig afwezig.

1.2.4 Kader exploitatie potentieel tot kennisvermeerdering

Gezien het potentieel tot kennisvermeerdering laag tot zeer laag wordt ingeschat, dient ook geen verder kader ter exploitatie van dit potentieel uitgewerkt te worden.

1.2.5 Samenvatting

De initiatiefnemer plant binnen het projectgebied de constructie van een nieuwe bedrijvenzone binnen het projectgebied. Dit maakt deel uit van een groter gebied die wordt herontwikkeld naar een bedrijvenpark. Het huidige projectgebied is de laatste fase. De ontwikkeling van dit projectgebied omvat de bouw van drie aansluitende commerciële panden (winkels/showrooms en burelen) die aan de achtergevel worden begrensd door een grote loods/werkplaats. De totale oppervlakte van deze nieuwbouw bedraagt ca. 3100 m².

De kans dat bij deze werken archeologisch relevante sporen, structuren of vondstenconcentraties worden aangesneden is vrijwel onbestaande. Het projectgebied bevindt zich immers in het Gentse havengebied en is sinds het eind van de 19de eeuw sterk geïndustrialiseerd. Met name in de tweede helft van de 20ste eeuw, tot 2005, was binnen het projectgebied een fabriekscomplex gesitueerd. Dit complex besloeg het merendeel van het huidige projectgebied en zal tijdens de constructie vrijwel zeker enig potentieel aanwezig archeologisch niveau hebben verstoord. na de afbraak van het fabriekscomplex werd een zone gesaneerd die het zuidoostelijk deel van het projectgebied beslaat. Hier is de bodem tot zeker 1.5 m diepte verstoord.

2. Bibliografie

Literatuur:

De Moor, G., Van De Velde, D., 1995. *Toelichting bij de Quartairgeologische kaart, kaartblad 14: Eeklo*, Departement Leefmilieu, Natuur en Energie. Afdeling Land en Bodembescherming, Ondergrond, Natuurlijke Rijkdommen. Dienst Natuurlijke Rijkdommen. 123p.

Digitale bronnen:

www.geopunt.be

www.dov.vlaanderen.be

3. Bijlage

3.1 Figurenlijst

Figuur 1.	Situering t.o.v. Vlaanderen – archeoregio's (© Geopunt).	2
Figuur 2.	Uitsnede van de kadasterkaart ter hoogte van het projectgebied (© Geopunt)....	3
Figuur 3.	Uitsnede topografische kaart (© NGI).	3
Figuur 4.	Orthofoto uit 2016 van het projectgebied (© GDI Vlaanderen).	4
Figuur 5.	Situering van geplande ingrepen tov huidige situatie.....	5
Figuur 6.	Gedetailleerd overzicht van de geplande ingrepen.	6
Figuur 7.	Landgebruik binnen het projectgebied ca. 1970 (orthofoto winteropname 1971, @ GDI Vlaanderen).	8
Figuur 8.	Landgebruik binnen het projectgebied tussen ca. 1980 en 1990 (orthofoto winteropname 1979-1991, @ GDI Vlaanderen)	9
Figuur 9.	Landgebruik binnen het projectgebied tot 2005 (orthofoto winteropname 2005-2007, © GDI Vlaanderen).	9
Figuur 10.	Huidige landgebruik binnen het projectgebied (orthofoto winteropname 2016, © GDI Vlaanderen).	10
Figuur 11.	Situering van gesaneerde zone (geel) met aanduiding van perceelsgrenzen (zuidelijk perceel is gearceerd)	11